

«ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) – Νέο Πρόγραμμα Σπουδών»

με κωδικό ΟΠΣ: 295450

Οριζόντια Πράξη στις 8 Π.Σ., 3 Π.Στ. Εξ., 2 Π.Στ. Εισ.

Υποέργο 9 : «Εκπόνηση Προγραμμάτων Σπουδών Γενικού Λυκείου, Μουσικών και Καλλιτεχνικών Λυκείων»

Δράση: Εκπόνηση ΠΣ για τα Μουσικά και Καλλιτεχνικά Λύκεια

Τίτλος Παραδοτέου :

ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΟΥ ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ ΓΙΑ ΤΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΛΥΚΕΙΑ (Γ' ΤΑΞΗ)

Θεματικό Πεδίο/Κατεύθυνση:
Μάθημα: **Ντοκιμαντέρ**

Θέατρο
Κινηματογράφος

Ονοματεπώνυμο:

Μαρία Λεωνίδα

Ιδιότητα:

Εξειδ. Ερευνήτρια

Ημερομηνία, 5/6/2015

(Υπογραφή εκπονητή)

(Ονοματεπώνυμο και Υπογραφή συντονιστή εκπονητών
που παρέλαβε το παραδοτέο στις 5/6/2015)

(Υπογραφή συντονιστή)

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Ντοκιμαντέρ ως μάθημα επιλογής στην Γ' Λυκείου έρχεται να εμβαθύνει σε έννοιες που οι μαθητές έχουν ήδη επεξεργαστεί στις προηγούμενες τάξεις, στο πλαίσιο της κινηματογραφικής τους παιδείας. Η διδασκαλία του θα τους δώσει την ευκαιρία να κάνουν πρακτικές εφαρμογές και δοκιμές σ' ένα τομέα της οπτικοακουστικής παραγωγής που αφορά ιδιαίτερα στους εφήβους της εποχής μας,

λόγω της εύχερης πλέον πρόσβασής τους στην ψηφιακή τεχνολογία αλλά και της καθημερινής έκθεσης/επαφής τους σε μη μυθοπλαστικό υλικό από τα Μ.Μ.Ε.

Οι δραστηριότητες του μαθήματος έχουν στόχο να καλλιεργήσουν την αντίληψη για τον τρόπο που το ντοκιμαντέρ αναπαριστά και ερμηνεύει την πραγματικότητα αλλά και να εξοικειώσουν τους μαθητές με το ρόλο του στο σύνολο της οπτικοακουστικής παραγωγής από τη γέννηση του κινηματογράφου μέχρι σήμερα.

Μία σημαντική διάσταση του κινηματογραφικού αυτού είδους είναι η δυνατότητα εναλλακτικών οπτικών στον κόσμο που μας περιβάλλει και οι οποίες μπορούν να προκύψουν σε κάθε θέμα που πραγματεύεται. Εκείνο που μας ενδιαφέρει είναι η υποκειμενική ματιά του “υποψήφιου ντοκιμαντερίστα”, έτσι όπως εκφράζεται πάνω σ’ ένα ζήτημα που απασχολεί μια ομάδα ή την κοινωνία μας συνολικά. Αρκεί να έχει πάντα κατά νου ότι το ντοκιμαντέρ αποτελεί πηγή πληροφορίας και αντικειμενικότητας.

Μια επί πλέον διάσταση είναι η σχέση του ντοκιμαντέρ με τα άλλα είδη κινηματογραφικής και τηλεοπτικής παραγωγής, κυρίως με τη μυθοπλασία και το ρεπορτάζ, αλλά και τη διαφήμιση. Η συμπληρωματικότητα, η αξιοποίηση, οι αντιθέσεις και η διάσταση του ενός από το άλλο, έχουν απασχολήσει ιδιαίτερα τα τελευταία 15 χρόνια την κοινότητα των δημιουργών. Η έλευση της νέας τεχνολογίας και του διαδικτύου εκτόνωσε σε κάποιο βαθμό την αντιπαράθεση και ενδεχομένως ενίσχυσε το διάλογο, δίνοντας το λόγο στους νέους δημιουργούς ψηφιακού μη μυθοπλαστικού υλικού με μια πληθώρα από φόρμες οι οποίες δοκιμάζονται καθημερινά.

Άλλη διάσταση αποτελεί η εξέλιξη του είδους σε σχέση με την εξέλιξη της τεχνολογίας. Οι επιπτώσεις δηλαδή του τεχνικού εξοπλισμού στη φόρμα και τα θέματα που άγγιξε κατά περιόδους το είδος του ντοκιμαντέρ. Παράλληλα κορυφαία σημασία θα έχει να δούμε την πορεία του είδους αυτού σε σχέση με την εκάστοτε κοινωνία που το παρήγε. Τι σκοπούς εξυπηρέτησε κάθε φορά ένα είδος που επικαλείται εξ’ ορισμού την αναπαράσταση της πραγματικότητας;

Σε γενικές γραμμές θα λέγαμε ότι η θεώρηση του κόσμου που μας περιβάλλει είναι ίσως το πιο σημαντικό κοινωνικό χαρακτηριστικό του ντοκιμαντέρ. Οι μαθητές, μέσα από κατάλληλα σχεδιασμένες δραστηριότητες, καλούνται να συνειδητοποιήσουν ότι κάθε γεγονός μπορεί να αποκτήσει διαφορετικές σημασίες, ανάλογα με την οπτική γωνία που υιοθετούμε, και ότι η κατανόηση της υποκειμενικής ματιάς κάθε μέλους της ομάδας πλουτίζει τη δυνατότητά μας να αντιμετωπίζουμε κριτικά την πραγματικότητα γύρω μας. Η εμπειρία αυτή θα συμβάλλει στην συνειδητοποίηση ότι η αποδοχή της διαφορετικής ματιάς στην Τέχνη είναι πολιτισμός αφού συμβάλλει στην επικοινωνία του καλλιτέχνη με το κοινό στο οποίο απευθύνεται.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Στόχος μας είναι οι άξονες του Προγράμματος Σπουδών να συνδυάζουν ιστορία, αισθητική και ιδεολογία του αντικειμένου. Να δώσουν την ευκαιρία στους μαθητές να γνωρίσουν την ιστορία και θεωρία του ντοκιμαντέρ, χωρίς να εμπλακούν σε λίστες δημιουργών και ταινιών, αλλά να εξοικειωθούν σταδιακά με τις διαφορετικές τάσεις και δείγματα “γραφής” διαφορετικών ανθρώπων και κοινωνιών. Σκοπός μας είναι να τους ευαισθητοποιήσουμε απέναντι σ’ αυτό το κινηματογραφικό είδος, μέσα από ενδιαφέροντα, γοητευτικά και απρόσμενα δείγματα που θα “κατοχυρωθούν” στη συνείδηση των μαθητών με τον ιδιάζοντα ρόλο τους στην Τέχνη του Κινηματογράφου, ως ένα διαφορετικό κανάλι έκφρασης και επικοινωνίας παράλληλα με τη μυθοπλασία. Δε είναι τυχαίο ότι σχεδόν όλοι οι τομείς της κοινωνικής δράσης στην εποχή μας (Ιστορία, Κοινωνικά φαινόμενα, Περιβάλλον κλπ.) χρησιμοποιούν ή ενδιαφέρονται για το είδος αυτό ως τρόπο επικοινωνίας των θέσεών τους. Τα Φεστιβάλ ντοκιμαντέρ ολοένα και αυξάνονται σε παγκόσμιο επίπεδο καθώς οι τοπικές κοινωνίες αποδεικνύουν το ενδιαφέρον τους γι αυτά γεμίζοντας τις αίθουσες προβολής.

Εξάλλου, το Πρόγραμμα Σπουδών αποσκοπεί να βοηθήσει τους μαθητές να διακρίνουν τα διαφορετικά είδη που αναπτύχθηκαν από τους δημιουργούς ντοκιμαντέρ στο πέρασμα των χρόνων, να εμβαθύνουν στις αισθητικές γνώσεις που θα τους επιτρέπουν να αξιολογήσουν ένα ντοκιμαντέρ και να ενδιαφερθούν για το τρόπο που η αφαίρεση και η ποίηση συνυπάρχουν στην εικόνα και το ήχο του είδους αυτού, παράλληλα με την δυνατότητα επικοινωνίας πληροφοριών και πτυχών της πραγματικότητας.

Τέλος, κρίνεται απαραίτητο το βιβλίο αυτό να αποτελέσει εφόδιο των μαθητών για τις δεξιότητες οργάνωσης των ιδεών τους και των οπτικοακουστικών εργαλείων ώστε να μπορούν να υλοποιήσουν το δικό τους έργο, ατομικά ή συλλογικά. Να αποκωδικοποιήσουν όλα τα στάδια προετοιμασίας και υλοποίησης μιας μικρού μήκους ταινίας ντοκιμαντέρ. Επιπλέον να πληροφορηθούν – πέρα από τις διαδικτυακές πλατφόρμες προβολής που ήδη γνωρίζουν, για όλα τα μέσα διανομής και επικοινωνίας του έργου τους με το κοινό, χωρίς να παραλειφθεί να αναφερθούν οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν ακόμα και επαγγελματίες στην προώθηση της δουλειάς τους.

Ως προς τη διαδικασία διδασκαλίας και μάθησης οι περισσότερες δραστηριότητες είναι βιωματικές και ομαδοσυνεργατικές, χαρακτηριστικό ούτως ή άλλως της δημιουργίας ενός ντοκιμαντέρ. Από τη φύση του το κινηματογραφικό αυτό είδος, ως προϊόν της ανθρώπινης δραστηριότητας και ως πεδίο παραγωγής κοινωνικού, πολιτικού ή προσωπικού/εκφραστικού λόγου, καλεί τους εραστές του σε μια ερευνητική διάθεση, εξαγωγή συμπερασμάτων, επαγωγική αλλά και παραγωγική σκέψη. Επιπροσθέτως, εμπλέκει σε μεγάλο βαθμό την ανταλλαγή ιδεών και δεξιοτήτων, τη συνεργασία ανθρώπων διαφορετικού ψυχισμού και την επαφή με νέους χώρους και πεδία δράσης. Αυτές τις αξίες εξάλλου, στοχεύει να ενσωματώσει οργανικά το Πρόγραμμα Σπουδών στο περιεχόμενό του.

Θα ήταν ευχής έργο να δημιουργηθούν ευκαιρίες για μια μέγιστη αξιοποίηση του διαδικτύου ως οργανικό κομμάτι της διδασκαλίας, διοχετεύοντας μέρος της διδασκαλίας και των ερεθισμάτων εκτός τάξης (flipped classroom), ώστε να δημιουργηθεί ποιοτικός χρόνος ανταλλαγής ιδεών και επεξεργασίας κειμένων, δημιουργίας οπτικοακουστικών δοκιμών στην εβδομαδιαία δίωρη διάρκεια του μαθήματος. Πλατφόρμες όπως τα google docs, google forms, TedEd, youtube (capture/ annotations) και άλλες μπορούν να αξιοποιηθούν για μαθητοκεντρικές διαδικασίες - στις οποίες οι μαθητές είναι συνυπεύθυνοι για την μάθησή τους - καθώς και για ανταλλαγή μέσα από εργαλεία οικεία στους νέους που όμως συχνά δεν τα χρησιμοποιούν με δομημένο τρόπο και εμβάθυνση στο αντικείμενο.

ΑΞΙΟΝΕΣ

Α) Ντοκιμαντέρ και πραγματικότητα: οι προθέσεις των δημιουργών/ παραγωγών και πώς αυτές εμφανίστηκαν μέσα στο χρόνο:

- Πριν το 1900: η πρώιμη περίοδος, η ανάδειξη του γεγονότος από τους αδελφούς Λυμιέρ.
- 1900-1920: η πρώτη εμφάνιση ταξιδιωτικών και βιογραφικών ταινιών.
- 1920 και εξής: ο ρομαντισμός του Robert Flaherty, το πειραματικό ντοκιμαντέρ “Βερολίνο, η συμφωνία μιας μεγαλούπολης” του Βάλτερ Ρούτμαν, η εμφάνιση των επικαίρων, το ρεύμα Kino Pravda του Τζίκα Βερτώφ.
- 1920-1940: το ντοκιμαντέρ και η προπαγάνδα. Από τις ναζιστικές ταινίες της Leni Riefenstahl στον υμνητή των εξαθλιωμένων Luis Bunuel.
- 1950-70 : το κοινωνικό σχόλιο (cinéma vérité), η μελέτη των “άλλων” (το εθνογραφικό ντοκιμαντέρ).
- Ντοκιμαντέρ και Ιστορία, βιογραφία και πολιτική: η τηλεοπτική τους αξιοποίηση.
- Το προσωπικό / ποιητικό ντοκιμαντέρ και η σταθερή παρουσία του από το 1930 μέχρι τις μέρες μας.
- 1990 και εξής: Η αλληλοεπήρρεια της φόρμας, ο συνδυασμός της με άλλες φόρμες και η ενσωμάτωσή της στη νέα ψηφιακή τεχνολογία.

Β) Είδη/ Αισθητικές τάσεις.

- Η σχέση με τη μυθοπλασία και τα μεικτά είδη: Το δραματοποιημένο/ψευδο-ντοκιμαντέρ.
- Η σχέση με τη δημοσιογραφία και το ρεπορτάζ.
- Το ντοκιμαντέρ της παρατήρησης (η τεχνική fly on the wall, το cinéma vérité).
- Η σχολή της συμμετοχικής παρατήρησης – το ανθρωπολογικό ντοκιμαντέρ.
- Η αφήγηση μέσω συνεντεύξεων ή μέσω αφήγησης εκτός κάδρου (σπικάζ).
- Η χρήση μεσότητων/γραφικών ως φορέα αφήγησης.

Γ) Τα εργαλεία του ντοκιμαντέρ : ήχος και εικόνα.

- Ήχος (φυσικοί ήχοι/θόρυβοι/ ομιλία/λόγος/ αφήγηση (σπικάζ)/μουσική, ηχητικά εφέ).
- Εικόνα (κινούμενη / ακίνητη φωτογραφία – αρχειακό υλικό- γραφιστικά στοιχεία/τίτλοι).

- Συνδυασμός ήχου και εικόνας - το μοντάζ: η σύνθεσή τους και η βάση ενός σεναριακού σχεδίου με επιλεγμένο ρυθμό.

ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΟΥ ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ ΓΙΑ ΤΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΛΥΚΕΙΑ (Γ΄ ΤΑΞΗ)

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα	Βασικά θέματα	Δραστηριότητες	Ενδεικτικό εκπαιδευτικό υλικό
Αξονας 1: Ντοκιμαντέρ και πραγματικότητα: οι προθέσεις των δημιουργών/ παραγωγών			
“Θέλω να σε κάνω να νιώσεις...” Να διακρίνει ότι οι κινηματογραφιστές διαμορφώνουν το έργο τους προκειμένου να πείσουν το κοινό τους να δεχτεί μια αλήθεια που τους συγκίνησε ή απλώς να το παροτρύνουν να νιώσει και να σκεφτεί με ένα συγκεκριμένο δικό τους καλλιτεχνικό τρόπο. Να αναλογιστεί τον τρόπο που ο σκηνοθέτης διαχειρίζεται μια πραγματικότητα, μια όψη του κόσμου και της ζωής.	Η ικανότητα/ δυνατότητα του ντοκιμαντέρ να καταγράψει, να μαρτυρήσει, να αποκαλύψει, να διατηρήσει, να πείσει, να προωθήσει, να αναλύσει, να αμφισβητήσει και να εκφράσει. Ενδεικτική διάρκεια: Μια ώρα και προεργασία στο σπίτι.	A. Συζήτηση πάνω στα ερωτήματα: -Ποιος είναι ο δικός σας ορισμός για το ντοκιμαντέρ και πώς το διαφοροποιείτε από τις ειδήσεις και τα ρεπορτάζ; -Ποιο είναι το πιο ενδιαφέρον ντοκιμαντέρ που έχετε δει ποτέ; Τι μάθατε, τι νιώσατε; B. Προβολή αποσπασμάτων μέσα στην τάξη διάρκειας περίπου 5', ή ολόκληρα ως προεργασία στο σπίτι) τριών διαφορετικού τύπου ντοκιμαντέρ. Ανά ομάδες τριών ή τεσσάρων μαθητών, οι οποίοι επιλέγουν ένα από τα τρία και συζητούν με σκοπό να παρουσιάσουν στην τάξη απαντήσεις πάνω στα ακόλουθα ερωτήματα: -Έχεις ποτέ θελήσει να κάνεις ταινία ντοκιμαντέρ πάνω σε μια δική σου εμπειρία; -Τι θα σε ενδιέφερε να δείξεις μέσα απο αυτό; - Γράψτε και συγκρίνετε τις 5 πρώτες λέξεις και εικόνες σου ήρθαν στο μυαλό μόλις είδες την ταινία (ανάλογα με την επιλογή που θα κάνουν) -Ο σκηνοθέτης τι σχέση φαίνεται να έχει με τους πρωταγωνιστές του; Τι επιδιώκει; -Αν θα θέλατε να το δείξετε σε κάποιον φίλο σας, πώς θα το παρουσιάσετε; (Γραπτή άσκηση στις ομάδες που το επέλεξαν).	Τρεις ταινίες με διαφορετικό σκηνοθετικό ύφος αλλά ξεκάθαρη προσωπική ματιά, π.χ. -“Ο άνθρωπος με την κινηματογραφική μηχανή”, Dziga Vertov, 1929 (μη λεκτικό, σύνθετο μοντάζ, αισθητική ερμηνεία της πραγματικότητας) -“Super size me”, Morgan Spurlock, 2004 (α' πρόσωπο, ημερολογιακή αφήγηση, ερμηνεία του καταναλωτισμού) -«Το κάλεσμα του βουνού», Στέλιος Αποστολόπουλος, 2010, (συνδυασμός παρατήρησης και σκηνοθετικής παρέμβασης, ανάδειξη μιας προσωπικής ιστορίας).
“Οι προθέσεις πίσω από την κάμερα” Να εισαχθεί στην ιστορία του	Στόχοι παραγωγής και επιταγές που επέβαλε το	Να παρακολουθήσουν επιλεγμένες σκηνές από κλασσικά ντοκιμαντέρ και να απαντήσουν στα ερωτήματα	Επιλεγμένες σκηνές από πρώιμα ντοκιμαντερ όπως:

ντοκιμαντέρ. Να αποκτήσει τις πρώτες γνώσεις του πάνω στην ιστορία του ντοκιμαντέρ. Να συνειδητοποιήσει ότι τα ντοκιμαντέρ κατασκευάζονται από το Α μέχρι το Ω από ανθρώπους με καλλιτεχνική ευαισθησία και ότι αντικατοπτρίζουν μια ορισμένη πραγματικότητα.	θέμα στη συγκεκριμένη χρονική και κοινωνική περίοδο. Το μήνυμα που επιδιώκει να περάσει ο σκηνοθέτης και ο παραγωγός. Ενδεικτική διάρκεια: Ένα δώρο και προεργασία στο σπίτι.	(σημ. όσα απαιτούν έρευνα θα γίνει μέσω διαδικτύου) ανά δύο ή τρεις μαθητές: -Πού γυρίστηκε, πότε από ποιους, με ποια χρηματοδότηση; -Πού προβλήθηκε; -Ποιά είναι τα τεχνικά χαρακτηριστικά της; (χρώμα, ήχος, αναλογία κάδρου, υλικό εγγραφής) -Πώς τραβήχτηκε, με τι τεχνικό εξοπλισμό; -Πόσο καιρό διήρκεσαν τα γυρίσματα; -Αν αναλογιστούμε πώς ήταν οι κάμερες πριν το 1930, προσπάθησε να περιγράψεις μια μέρα γυρίσματος αυτών των ταινιών; Σε ποιές σκηνές θα δυσκολεύτηκαν οι δημιουργοί τους; -Πώς χρησιμοποιεί την εικόνα και τον ήχο η κάθε ταινία στα πρώτα 3-4' της διάρκειας της για να μας μυήσει μέσα στην ιστορία της κερδίζοντας το ενδιαφέρον μας; -Ποια σχέση έχουν οι πρωταγωνιστές με την κάμερα; -Τι σας άγγιξε από την ταινία; -Τι θεωρείτε ξεπερασμένο ή αναποτελεσματικό; -Διαλέξτε ένα μονοδιάστατο θέμα όπως "η βροχή" και δημιουργείστε το δικό σας κλιπ με 25 φωτογραφίες και ήχους/μουσική.	-<i>Nanook of the North</i>, Robert Flaherty, 1922 -<i>The Drifters</i>, John Grierson, 1929 -<i>Rain</i>, Joris Ivens, 1929 Φύλλα εργασίας με ερωτήματα
“Το cinéma verité μας ταξιδεύει» Να μπορεί να διακρίνει πώς ο σκηνοθέτης οργάνωσε την τελική σύνθεση του υλικού του (μοντάζ) προκειμένου να αφηγηθεί την “ιστορία” του στο κοινό, πάνω σε ένα παράδειγμα του ντοκιμαντέρ της παρατήρησης.	Περιγραφή, κατανόηση και ανάλυση ντοκιμαντέρ της σχολής cinema verité . Ενδεικτική διάρκεια: μία ώρα	Οι μαθητές, σε ζεύγη, περιγράφουν πλάνο- πλάνο τις οπτικές και ηχητικές πληροφορίες που φέρει η ταινία στα πρώτα 5' (πρωταγωνιστές, δευτεραγωνιστές, χώροι, ηχητικό περιβάλλον, δράση). Προσπαθούμε να “διαβάσουμε” την ταινία σαν να μην ξέραμε τίποτα για τον κόσμο που τη δημιούργησε. Ξαναπροβάλουμε το απόσπασμα και συγκρίνουμε τις περιγραφές, εντοπίζοντας διαφορές και ομοιότητες από την αντικειμενική πραγματικότητα των πλάνων με την υποκειμενική ανάγνωση των μαθητικών ομάδων.	Προβολή των πρώτων 10' από ντοκιμαντέρ τη σχολής cinema verite. Π.χ. <i>Titicut Follies</i>, Frederick Wiseman, 1967

Α) “Πόλεμοι και συγκρούσεις: πολλαπλές εκδοχές” Να εντοπίσει σε ένα ντοκιμαντέρ στοιχεία προπαγάνδας, να διακρίνει πώς ένα ντοκιμαντέρ πραγματεύεται την πολιτική, την Ιστορία ή μια βιογραφία, πώς χρησιμοποιεί την ανθρωπολογία ως προσέγγιση, πώς γίνεται ποιητικό κτλ.	Οι κώδικες του ντοκιμαντέρ και της “μη μυθοπλασίας”. Ενδεικτική διάρκεια: Μία ώρα και προεργασία στο σπίτι.	Προβολή, πάνω σε ένα θέμα με κυρίαρχη παρουσία στα ΜΜΕ, (όπως είναι ο πόλεμος και οι συγκρούσεις κάθε είδους), διαφορετικών αποσπασμάτων ντοκιμαντέρ και άλλων μη μυθοπλαστικών οπτικοακουστικών κειμένων (π.χ ρεπορτάζ, ειδήσεις, επίκαιρα). Εντοπίστε σκηνές μονοπλάνου με την κάμερα στο χέρι, σκηνές όπου χρησιμοποιείται τρίποδο και σκηνές με ύπαρξη ηχολήπτη. - Πώς εξυπνήσαν τα παραπάνω σε συγκεκριμένες σκηνές, τη δημιουργία συναισθημάτων, σκέψεων ή ιδεών στο θεατή; -Πώς χρησιμοποιήθηκε η αφήγηση (σε on και off camera). Σχολιάστε εάν ήταν αποτελεσματική ή όχι.	Παραδείγματα: Επίκαιρα, Β’ Παγκόσμιου Πολέμου Triumph of the Will, 1935, Leni Riefenstahl La Isla des las Flores, 1989, Jorge Furtado Lessons of Darkness, 1995 ή Little Dieter needs to fly, 1997, Werner Herzog , Checkpoint, 2003, Joav Shamir,
Β) Να εξοικειωθεί με έννοιες σχετικές με το ντοκιμαντέρ: αλήθεια, ερμηνεία, αναπαράσταση, πληροφορία, έκφραση ώστε να εντοπίσει δεξιότητες παρατήρησης που συνήθως δεν αντιλαμβάνεται όταν παρακολουθεί μια ταινία μυθοπλασίας.	Εμβάθυνση σε έννοιες: αλήθεια, ερμηνεία, αναπαράσταση, πληροφορία, έκφραση. Ενδεικτική διάρκεια: 2 ώρες	-Επιλογή ενός “ύφους” από παραδείγματα αποσπασμάτων που προβλήθηκαν. Κάθε ομάδα 4-5 μαθητών δημιουργεί ένα 2λεπτο φιλμάκι με θέμα: “Τσακωμός στο διάλειμμα”. Η ομάδα καλείται να σκηνοθετήσει τη σκηνή του τσακωμού με ντοκιμαντερίστικο χαρακτήρα, σαν να συνέβαινε πραγματικά.	Αποσπάσματα από τα παραπάνω παραδείγματα.
Γ) Να συνειδητοποιήσει πώς οργανώνει ένας σκηνοθέτης το υλικό του προκειμένου να χρησιμοποιήσει ένα επιχείρημα με οπτικοακουστικό τρόπο. Να εξοικειωθεί με τη γρήγορη κατανόηση των προθέσεων ενός οπτικοακουστικού έργου που πληροφορεί , ενημερώνει / σχολιάζει μια «αντικειμενική πραγματικότητα».	Διατύπωση επιχειρημάτων: επίκληση στο συναίσθημα/ στην αυθεντία/ στη λογική / στην προκατάληψη-στερεότυπα) Ενδεικτική διάρκεια: 2 ώρες	Α. -Να βρουν και να διατυπώσουν το θέμα και τη θέση που παίρνει ο κινηματογραφιστής απέναντι σε αυτό. -Να καταγράψουν τις σχετικές πληροφορίες/ τα γεγονότα. Από πού τα άντλησε/ εντόπισε η ομάδα δημιουργίας της ταινίας; -Να καταγράψουν τα επιχειρήματα και να τα κατηγοριοποιήσουν (συναίσθημα/ αυθεντία/ λογική / στερεότυπα). Είναι όλα πειστικά; Β. Ζωντανό debate στην τάξη με το ίδιο ή παρόμοιο θέμα	Αποσπάσματα από τα παραπάνω παραδείγματα.

“Από ποιον να πάρω συνέντευξη;” Να διακρίνει πώς χρησιμοποιείται η συνέντευξη σε διαφορετικού τύπου ντοκιμαντέρ. Να κατανοήσει σε ποιες περιπτώσεις δεν μας ενδιαφέρει το όνομα αλλά ο ρόλος του κάθε ερωτώμενου σε σχέση με το θέμα του ντοκιμαντέρ ή της ενότητας, μέσα στην ταινία και άρα σε σχέση με το σεναριακό σχεδιάσμα.	Συνέντευξη, κλειστές και ανοιχτές ερωτήσεις, σεναριακή δομή μέσα από συνεντεύξεις. Ποιότητα προφορικού λόγου. Κριτήρια για την επιλογή ερωτώμενων προσώπων σε ντοκιμαντέρ. Ενδεικτική διάρκεια: Μία ώρα	Προβολή αποσπασμάτων με συνεντεύξεις και κατηγοριοποίηση των απαντήσεων: -Τι είδους ερωτήσεις πιστεύεις ότι έκανε ο σκηνοθέτης κάθε φορά; (όταν δεν ακούγονται) -Τι ιδιότητα έχει ο ερωτώμενος; -Γιατί τον επέλεξε ο σκηνοθέτης; -Πώς βοηθάει αυτή η συνέντευξη στην εξέλιξη του θέματος; -Ποιους άλλους θα μπορούσε να έχει ρωτήσει για να ενισχύσει το θέμα του; -Ποια άλλη ερώτηση θα μπορούσε να έχει ρωτήσει για να ενισχύσει το θέμα του;	Απόσπασμα τηλεοπτικού ντοκιμαντέρ με συνεντεύξεις περισσότερων ανθρώπων πάνω σε ένα θέμα. Π.χ. -από την εκπομπή “Παρασκήνιο” ΕΤ-1 -από ντοκιμαντέρ με μαρτυρίες π.χ. για θέματα πολέμων/ βετεράνων κλπ. - από ντοκιμαντέρ του Michael Moore Φύλλα εργασίας
“Δημοσκόπηση-Ρεπορτάζ” Να μπορεί να συντονίσει ένα ρεπορτάζ από την έρευνα μέχρι την σύνθεση του και τελική παρουσίασή του μέσα σε ομάδα εργασίας. Να εξοικειωθεί με την προφορική ποσοτική έρευνα. Κατάστρωση στοχευμένων ερωτημάτων. Πραγματοποίηση συνεντεύξεων. Ποσοτική επεξεργασία απαντήσεων βάσει δύο-τριών κριτηρίων. Διατύπωση συμπερασμάτων.	Εξοικείωση με την σταθερή διατύπωση των ερωτήσεων προς όλους τους συμμετέχοντες. Αποτελεσματική ηχοληψία. Εξοικείωση με την ποσοτική διερεύνηση. Κριτική ανάγνωση των απαντήσεων και προσωπική ερμηνεία τους με βάση τα κριτήρια που έχουν θέσει στην έρευνα. Ενδεικτική διάρκεια: 2 δώρα	Έρευνα για ένα θέμα που απασχολεί το σχολείο (π.χ. κοινόχρηστοι χώροι, σχέσεις των δύο φύλλων, ελεύθερος χρόνος κλπ) : εξαγωγή ποσοστών κτλ μέσα στη μαθητική κοινότητα, επιλογή των δύο κυρίαρχων απόψεων/επιχειρημάτων. Οι μαθητές σε ομάδες δημιουργούν μια ταινία περίπου 5 λεπτών από το ίδιο υλικό που θα συμπυκνώνει τα αποτελέσματα (τις ισχύουσες απόψεις αλλά και τις εξαιρέσεις). Η κάθε ομάδα δίνει τον τίτλο της και επιλέγει πώς θα διαχειριστεί το υλικό. Προβολή και σύγκριση των διαφορετικών συνθέσεων. Σύγκριση των επιλογών κάθε ομάδας ως προς: -τη σειρά που τοποθέτησαν τις απαντήσεις για να υπηρετήσουν το θέμα τους -ποιες απαντήσεις δεν χρησιμοποιήθηκαν;	Αποσπάσματα τηλεοπτικών ρεπορτάζ διαφορετικών καναλιών τόσο ελληνικών όσο και άλλων χωρών.

“Συνέντευξη από έναν άγνωστο” Εξοικείωση με την προφορική, ποιοτική διερεύνηση. Να προετοιμάζει το έδαφος για έρευνα πάνω σε ένα θέμα σε συνάρτηση με το πρόσωπο-στόχο. Διατύπωση ερωτήσεων. Πραγματοποίηση συνέντευξης. Να μπορεί να επιλέγει χονδρικά τα πλέον ενδιαφέροντα μέρη, να συνθέτει στο μοντάζ μια ενότητα με τα ωφέλιμα και μόνο μέρη της συνέντευξης ταξινομημένα σε θεματικές ενότητες.	Τεχνικές συνέντευξης. Αισθητικά/σκηνοθετικά κριτήρια στο στήσιμο της κάμερας (απόσταση και γωνία λήψης) ως προς τον ερωτώμενο. Αποτελεσματική ηχοληψία. Ενδεικτική διάρκεια: 2 δώρα	Οι μαθητές καλούνται να φέρουν δείγματα (links) από συνεντεύξεις που τους εντυπωσίασαν. Κριτική παρουσίαση: προβολή στην υπόλοιπη τάξη και παρουσίαση της επιλογής τους.	
“Κόψε –ράψε!” Να διακρίνει πώς μπορεί κάποιος να χειραγωγήσει το περιεχόμενο μίας συνέντευξης, παραποιώντας την αλήθεια της. Σύντομη αναφορά στη δημοσιογραφική δεοντολογία.	Συνέντευξη, έρευνα, ερωτηματολόγιο , κλειστές και ανοιχτές ερωτήσεις, απομαγνητοφώνηση. Θέματα χειραγώγησης και αποσιώπησης. Τεχνικές συνέντευξης. Ενδεικτική διάρκεια: Μία δώρο και εργασία στο σπίτι σε ομάδες.	Ανά τετράδες οι μαθητές παίρνουν συνέντευξη από ένα συμμαθητή τους πάνω σε ένα οικείο θέμα της καθημερινότητας, (όχι μεγαλύτερο των 10 λεπτών), με ηχοληπτικό μηχάνημα (ακόμα και με κινητό τηλέφωνο ή/και βίντεο αρκεί να μπορεί να μεταφερθεί σε υπολογιστή). Απομαγνητοφωνούν τη συνέντευξη προκειμένου να μελετηθεί. Α. Σε γραπτή μορφή: 1. Επιλογή, φράσεων ώστε να αποδώσουν στο μισό χρόνο τις προθέσεις του ερωτώμενου. 2. Επιλογή, αφαίρεση και μετακίνηση φράσεων προκειμένου να παραλλαχθεί ο λόγος του ερωτώμενου. Β. Σύγκριση των παρεμβάσεων αυτών με τον πραγματικό προφορικό λόγο. Ερωτήμα: ο τρόπος που μιλάνε οι ερωτώμενοι (τόνος, παύσεις, ταχύτητα) μπορεί να κοπεί και να συγκολληθεί ως ήχος χωρίς να ενοχλεί η διακοπή και η συγκόλληση;	

		Ακρόαση και των δύο εκδοχών στην τάξη και σχολιασμός.	
Αξονας 2: τα εργαλεία (ήχος και εικόνα): συνειδητοποίηση των εργαλείων και της ποικιλομορφίας τους.			
“Ακίνητη κάμερα” Να μελετήσει προσεκτικά την καθημερινότητα και ενδεχόμενη ιδιαιτερότητα ενός χώρου. Να μπορεί να συλλάβει την πιθανή δράση που θα προκύψει, χωρίς να παρέμβει. Να εντοπίσει ενδιαφέρουσες πτυχές της πραγματικότητας που θα διαδραματιστεί. Να επιλέξει τη οπτική γωνία για μια ακίνητη κάμερα ώστε να συμπεριλάβει μια απλή δράση, την εξέλιξή της και μια ενδιαφέρουσα αισθητική.	Ακίνητη κάμερα, με δράση μέσα στο πλάνο. Ενδεικτική διάρκεια: 1 δώρο	Επιλογή ενός χώρου στο σχολείο με συνεχή κίνηση ανθρώπων π.χ. κυλικείο, γραφείο καθηγητών, γήπεδο, γυμναστήριο, έξοδος τουαλετών. Μελέτη της δράσης και συνεχής λήψη επί 3 λεπτά. Προβολή και συζήτηση της αφήγησης που προκύπτει: –Δημιουργείται μια τυχαία χορογραφία; –Τι πληροφορίες καταγράφονται; –Τι είναι πιθανόν να διαδραματίζεται εκτός κάδρου; –Ενυπάρχουν μικρές μυθοπλασίες; Ποιές; –Ποιά η σχέση κινηματογραφιστή, κινηματογραφούμενων;	Προβολή μονοπλάνων των αρχών της ιστορίας του κινηματογράφου. Π.χ. Ο καταρράκτης Νιαγάρας, Αφιξη του τρένου κλπ
“Το πορτραίτο” Α. Να μπορεί να εξοικειωθεί με έναν χώρο που χαρακτηρίζει την κουλτούρα κάποιου άλλου. Να ερευνήσει τον μικρόκοσμο ενός ξένου ανθρώπου, να επικοινωνήσει μαζί του και να εντοπίσει ποιες πτυχές του χώρου και του ανθρώπου αυτού συνθέτουν μια ενότητα που τον ενδιαφέρουν ως	Το πορτραίτο. Η έρευνα. Η σκιαγράφιση μιας προσωπικότητας μέσα από τις πράξεις και το χώρο που δρα και κινείται. Οι φυσικοί ήχοι ως αφηγηματικό στοιχείο. Ενδεικτική διάρκεια: 2-3 δώρα και εργασία στο	Δημιουργίας ενός 2-3 λεπτού κινηματογραφικού πορτρέτου φτιαγμένου αποκλειστικά μέσα από παρατήρηση της δράσης ενός προσώπου, χωρίς λόγο, μόνο με φυσικούς ήχους.	Μελέτη ντοκιμαντέρ ή ενοτήτων μέσα σε ντοκιμαντέρ που παρουσιάζουν ένα χαρακτήρα χωρίς αφήγηση (σπικάζ) μόνο με βάση φυσικούς σύγχρονους ήχους.

σκηνοθέτη. Να μπορεί να τις επικοινωνήσει οπτικά.	σπίτι.		
Β. Να εμβαθύνουν στον τρόπο που η αφηγηματική ροή προκύπτει από την παράθεση και τη χρονική ακολουθία διαδοχικών εικόνων, ήχων, και ενδεχομένως γραφιστικών στοιχείων/ τίτλων.	Ο μηχανισμός της οπτικοακουστικής αφήγησης στο ντοκιμαντέρ Η οπτική γωνία του κινηματογραφιστή και τα διαφορετικά επίπεδα παρέμβασης. Ενδεικτική διάρκεια: 2-3 ώρες και εργασία στο σπίτι.	-Η ίδια μελέτη ανθρώπου/ χώρου με στόχο οι ανθρώπινες ομιλίες του πρωταγωνιστή στο περιβάλλον του να εμπλουτίζουν την στόχευση των δημιουργιών. -Η ίδια μελέτη με στόχο να ληφθεί συνέντευξη από τον πρωταγωνιστή πάνω σε συγκεκριμένα ερωτήματα. Δοκιμή προσθήκης γραφιστικών στοιχείων για ανάδειξη κάποιων πτυχών ή πληροφοριών. Σύγκριση των τεσσάρων σταδίων.	
“Το σπικάζ” Να μπορεί να καταγράψει φωτογραφικά ή με βίντεο μια δράση στο σχολείο, να την συνθέσει και συγχρόνως να την παρουσιάσει με ηχογραφημένο λόγο. Να συγκρίνει τη διαφορετική οπτική της καταγραφής της ίδιας δράσης από άλλους συμμαθητές του.	Εξοικείωση με την υποκειμενική ματιά που καθορίζει κάθε λήψη σε ένα χώρο. Υποσυνείδητη εξοικείωση με τον υποκειμενισμό που διέπει κάθε “ανάγνωση” από την πλευρά του δέκτη. Ενδεικτική διάρκεια: 1 ώρα και προεργασία στο σπίτι.	Κάθε μαθητής τραβάει ένα υλικό μέγιστης διάρκειας 3 λεπτών ή με λήψη 30 φωτογραφιών στον ίδιο ευρύτερο χώρο (π.χ το διάλειμμα στο σχολείο, η προπόνηση μιας άλλης τάξης, μια πρόβα, μια εκδρομή). Στη συνέχεια ηχογραφεί αυτοστιγμή τον εαυτό του να εξηγεί τι τον ενδιαφέρει σε αυτό που τράβηξε. Οι φωτογραφίες και οι ηχογραφήσεις όλων των μαθητών, παρουσιάζονται στην τάξη και τίθενται προς συζήτηση. Επίσης συγκρίνουμε και αξιολογούμε το οπτικό υλικό που τράβηξε, ο καθένας με τις ηχογραφημένες του φράσεις. Μπορεί επιπροσθέτως να πραγματοποιηθεί δεύτερη εναλλακτική εκδοχή για τον ίδιο χώρο/ στιγμιότυπο.	Προβολή ταινιών που βασίζονται στην προσωπική αφήγηση, π.χ. Chris Marker, Sans Soleil Αγγελος Αμπαζογλου Αγέλαστος πέτρα, Φίλιππος Κουτσαφτής Το ταξίδι του αυτοκράτορα
«Δες τι είχα τραβήξει κάποτε...» Να μπορεί να σχολιάσει και να ομαδοποιήσει δικά του ή φιλικά ερασιτεχνικά clips (που δεν είχαν γυριστεί με πρόθεση να γίνουν ταινία)	Έρευνα σε προσωπικά αρχεία, ταξινόμηση, αξιολόγηση υλικού. Ενδεικτική διάρκεια: Δύο ώρες και	Συγκέντρωση σε ένα ψηφιακό φάκελο όλων των ερασιτεχνικών ληψεων, επιμέρους ομαδοποίηση, ταξινόμηση, μετονομασία αρχείων ανά θέμα, πρωταγωνιστές, τόπο, πρόθεση, συνολικό αποτέλεσμα.	Προβολή ντοκιμαντέρ που χρησιμοποιούν προσωπικά βίντεο Π.χ. Stories we tell, Sarah Polley, 2012

κατά θέμα και χρονική στιγμή λήψης αλλά και να διακρίνει τα χαρακτηριστικά που τα καθορίζουν (ως προς τους εικονιζόμενους, (οικογένεια, παρέα), τον τόπο, τη συναισθηματική φόρτιση, την πρόθεση κλπ). Να εντοπίσει τεχνολογικά χαρακτηριστικά (π.χ κάμερα, κινητό, ανάλυση, ποιότητα ήχου). Να διατυπώνει σχετικό κριτικό λόγο ως προς την δυνατότητά τους να χρησιμοποιηθούν για κάποιο ευρύτερο οπτικοακουστικό έργο. Ενδεικτική διάρκεια: Δύο δώρα και προεργασία στο σπίτι.	προεργασία στο σπίτι.	Επιλογή ορισμένων εργασιών με βάση ένα θέμα που αναδεικνύουν οι ίδιες οι λήψεις (βίντεο). Κατάθεση πρότασης για τη δημιουργία ενός προσωπικού ντοκιμαντέρ σε δύο παραγράφους. Η ταινία θα πρέπει να βασίζεται στο προσωπικό αυτό “αρχαιακό” αυτό υλικό.	
«Ντοκιμαντέρ με πολλά κλικ» Να μπορούν να προτείνουν τρόπους με τους οποίους ένα θέμα μπορεί να μετατραπεί σε διαδραστικό και όχι γραμμικό ντοκιμαντέρ. Να μπορούν να προτείνουν συγκεκριμένες βελτιώσεις σε υπάρχουσες παραγωγές σαν να ήταν μέλη της ομάδας ελέγχου της λειτουργικότητας και εμπειρίας του θεατή/ χρήστη.	Web documentary. Διαφορές και ομοιότητες μιας διαδραστικής αφήγησης ντοκιμαντέρ και μιας γραμμικής. Τρόποι διαχείρισης του υλικού ανάλογα με τον στόχο που υπηρετεί. Μελέτη σχετικών λογισμικών. Ενδεικτική διάρκεια: ένα δώρο	Κριτική αξιολόγηση της εμπειρίας θέασης ενός web documentary. Προτάσεις για ο,τι θα μπορούσε να βελτιωθεί σε επίπεδο - σεναρίου - δραματοουργίας - διεπαφής - καθοδήγησης του θεατή	Προβολή/ εμπειρία θέασης διαδραστικών ντοκιμαντέρ π.χ. -Ιστορίες της Γάζας, ARTE, 2010 http://gaza-sderot.arte.tv/ar/#/time/ -Παραγωγές του National Film Board of Canada π.χ. - The history of vertical living http://highrise.nfb.ca/ -Barcode, http://codebarre.tv/en/#/en -Clouds over Cuba, http://cloudsovercuba.com
“Mix the media” Να μπορούν να πειραματιστούν με διαδικτυακό υλικό (αλλά και με δικές τους, ενδεχομένως,	Υλικό από το διαδίκτυο, ερασιτεχνικές λήψεις, αμοντάριστο υλικό,	Εντοπισμός ενός θέματος ανά ομάδες τριών μαθητών. Έρευνα σχετικών βίντεο στο Διαδίκτυο και επιλογή. Δημιουργία λίστας σε online editor.	Remix the media urls : http://www.cmsimpact.org/fair-use/videos/podcasts/remix-culture

συμπληρωματικές λήψεις) με στόχο ένα νέο δικό τους αυτόνομο έργο. Να αντιληφθούν τους κανόνες κοινής μη εμπορικής χρήσης στο Διαδίκτυο.	πνευματικά δικαιώματα, creative commons. Ενδεικτική διάρκεια: 1 δώρο και εργασία στο σπίτι.	Σχέδιο σεναρίου. Παρουσίαση πρότασης στην τάξη. Εντοπισμός ύφους (αφήγηση, σπικάζ, μεσότιτλοι, γραφικά κλπ).	
“Το δικό μας ντοκιμαντέρ”. Να κάνουν σεναριακές και αισθητικές επιλογές οι ίδιοι. Να μελετήσουν τις διαφορετικές εκδοχές που προσφέρει η έρευνα ενός θέματος. Να σχεδιάσουν τον τρόπο κινηματογράφησης (είδος κάδρου ανά ενότητα, κίνησης και θέσης της μηχανής). Να σχεδιάσουν και να προβλέψουν το ύφος του μοντάζ, και της μουσικής. Α. Να παρουσιάσουν ως ομάδα τις απόψεις/ προθέσεις τους για ένα ολοκληρωμένο έργο. Β. Να συνεργαστούν για την υλοποίηση των προθέσεών τους αξιοποιώντας τον εξοπλισμό καταγραφής εικόνας και ήχου. Γ. Να συγκρίνουν τις προθέσεις με το αποτέλεσμα των λήψεων.	Έρευνα, σχεδιασμός, αισθητική μελέτη. Απόκλιση μεταξύ πρόθεσης και τελικού αποτελέσματος όπου συχνά παρεμβάλλονται τυχαίοι, υποσυνείδητοι και μη ελεγχόμενοι παράγοντες. Ενδεικτική διάρκεια: 5 δώρα και προεργασία στο σπίτι.	Ομάδες έως πέντε μαθητών θα δημιουργήσουν ένα 5λεπτο ντοκιμαντέρ με θέμα της επιλογής τους. Συγγραφή σεναρίου/ σχεδίου παραγωγής: -η ιδέα σε μια παράγραφο -η ιδέα σε μία σελίδα. -λίστα πρωταγωνιστών και χώρων -διεξοδική λίστα επιμέρους ενοτήτων / θεμάτων -χρονοδιάγραμμα κινηματογράφησης -λίστα στοιχείων μεταπαραγωγής (επιπλέον ήχοι, γραφικά, μουσική) -Κινηματογράφηση. -Προβολή αμοντάριστου υλικού, ταξινόμηση, μετονομασία, ξεσκαρτάρισμα. Αξιολόγηση του υλικού σε σχέση με το αρχικό σενάριο. -Μοντάζ. Προβολή όλων των 5λεπτων σε μορφή εσωτερικού φεστιβάλ στο σχολείο και συζήτηση με τις άλλες τάξεις.	

Βιβλιογραφία

ελληνόγλωσση

Γκόβας, Ν. (επιμ.). *Βιντεομουσεία: αποτυπώνοντας ίχνη της προσωπικής μας κουλτούρας. Μια πρόταση Οπτικοακουστικής Παιδείας για νέους*. Αθήνα: Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Αττικής, 2012.

Μ. Θεοδωρίδης, Μ. Λεωνίδα (2011), Πρόγραμμα Σπουδών για την Οπτικοακουστική Εκφραση στην Υποχρεωτική Εκπαίδευση, ΥΠΕΠΘ, ΠΙ, Δράση Νέο Σχολείο

Μ. Θεοδωρίδης, (2011), Οδηγός Εκπαιδευτικών για το Πρόγραμμα Σπουδών για την Οπτικοακουστική Εκφραση στην Υποχρεωτική Εκπαίδευση, ΥΠΕΠΘ, ΠΙ, Δράση Νέο Σχολείο

Λαμπρινός, Φ. *Ισχύς μου η αγάπη του φακού. Τα κινηματογραφικά επίκαιρα ως τεκμήρια της Ιστορίας (1895-1940)*. Αθήνα: Καστανιώτης, 2005.

Στάθης, Ε. - Σκοπετέας, Γ. (επιμ.). *Ντοκιμαντέρ - Μια άλλη πραγματικότητα. Θεωρητικά κείμενα για την ταυτότητα του ντοκιμαντέρ στον 21ο αιώνα*. Αθήνα: Εργαστήριο Οπτικοακουστικών Εφαρμογών και Επικοινωνίας - Τμήμα Πολιτισμικής Πληροφορικής Πανεπιστημίου Αιγαίου / Αιγόκερος, 2009.

Στεφανή, Ε. *10 κείμενα για το ντοκιμαντέρ*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη, 2007.

Bordwell, D. - Thompson, K. *Εισαγωγή στην τέχνη του κινηματογράφου*, μτφρ. Κατερίνα Κοκκινίδη. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2006.

Breschand, J. *Ντοκιμαντέρ, η άλλη όψη του κινηματογράφου*, μτφρ. Δώρα Θυμοπούλου. Αθήνα: Πατάκης, 2006.

Hampe, B. *Παραγωγή ντοκιμαντέρ και βίντεο*. Αθήνα: Πλέθρον 2010.

Νικολακάκης, Γ. (επιμ.). *Εθνογραφικός κινηματογράφος και ντοκιμαντέρ: θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Αιγόκερος, 1998.

ξενόγλωσση

Aitken, I. *The Concise Routledge Encyclopedia of the Documentary Film*. Routledge, 2013.

Barnouw, E. *Documentary, A history of the non-fiction film*. Oxford: Oxford University Press, 1993.

Bernard, S.C. *Documentary Storytelling for Video and Filmmakers*. Focal Press, 2004.

Coles, R. *Doing Documentary Work*. Oxford: Oxford University Press, 1997.

Ellis, J.C. – McLane, B.A. *A New History of Documentary Film*. Continuum, 2005.